

HÉRAÐSDÓMUR
REYKJAVÍKUR

D Ó M U R

19. september 2024

Mál nr. E-7764/2023:
Stefnandi: Ríkislögreglustjóri
(Magnús Hrafn Magnússon lögmaður)
Stefndi: Sjóvá-Almennar tryggingar hf.
(Kristín Edwald lögmaður)
Dómari: Arnaldur Hjartarson héraðsdómari

D Ó M U R

Héraðsdóms Reykjavíkur 19. september 2024 í máli nr. E-7764/2023:

Ríkislögreglustjóri

(Magnús Hrafn Magnússon lögmaður)

gegn

Sjóvá-Almennum tryggingum hf.

(Kristín Edwald lögmaður)

Mál þetta, sem var dómtekið 29. ágúst sl., var höfðað 13. desember 2023.

Stefnandi er ríkislögreglustjóri, [...] í Reykjavík.

Stefndi er Sjóvá-Almennar tryggingar hf., [...] í Reykjavík.

Endanlegar dómkröfur stefnanda eru þær að stefnda verði gert að greiða stefnanda 2.876.763 krónur með vöxtum samkvæmt 1. mgr. 8. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu frá 6. júní 2018 til 14. maí 2023, en með dráttarvöxtum samkvæmt 9. gr., sbr. 1. mgr. 6. gr., sömu laga frá þeim degi til greiðsludags. Þá er krafist málskostnaðar.

Stefndi krefst sýknu og málskostnaðar.

I

Mál þetta varðar ágreining um bótaskyldu úr ábyrgðartryggingu vegna árekstrar lögreglubifreiðar og bifreiðarinnar [...]. Stefnandi er það stjórnvald sem fer með málefni lögreglu samkvæmt 4. gr. lögreglulaga nr. 90/1996. Stefndi er váttryggingafélag.

Málsatvik eru að meginstefnu óumdeild. Aðfaranótt 6. júní 2018 hugðist lögregla hafa afskipti af ökumanni bifreiðarinnar [...] á Hringbraut í Reykjavík, en sú bifreið var tryggð lögboðinni ábyrgðartryggingu hjá stefnda. Tildrög afskiptanna voru þau að ökumaðurinn blikkaði ljósum og flautaði án tilefnis fyrir aftan lögreglubifreið. Að því loknu ók hann bifreiðinni [...] hægra megin við lögreglubifreiðina, rétti upp löngutöng með ósæmilegum hætti og ók svo brott og þá gegn rauðu ljósi.

Lögregla gaf ökumanninum merki með bláum blikkandi ljósum um að staðnæmast, en ökumaðurinn jók þá hraðann. Ágreiningslaust er að ökumaðurinn var kominn á um 150 km hraða á klst. á Bústaðavegi þar sem hámarkshraði er 60 km á klst. Lögreglumenn óskuðu aðstoðar við eftirförina og náði bifreiðin [...] þá hraðanum um 170 km á klst. þegar henni var ekið upp á Höfðabakkabru og svo um tíma á móti umferð þannig að bifreiðar sem komu úr gagnstæðri átt þurftu að sveigja frá. Síðar náði bifreiðin um 200 km hraða á klst. vestur eftir Vesturlandsvegi. Á þeim tímapunkti heimilaði varðstjóri að ekið yrði á bifreiðina til að stöðva för hennar.

Síðar var bifreiðinni ekið á rúmlega þreföldum hámarkshraða austur Listabraut gegn rauðu ljósi. Bifreiðinni var síðan ekið aftur út á Vesturlandsveg. Á hringtorgi við Baugshlíð í Mosfellsbæ beygði ökumaður bifreiðarinnar gegn akstursstefnu og virtist ætla að snúa við vestur Vesturlandsveg, en þá var lögreglubifreið nr. 264, sem ber skráningarnúmerið [...] og er af gerðinni Ford Explorer, ekið utan í bifreiðina [...] með þeim afleiðingum að hún snerist við. Ekki staðnæmdist þó bifreiðin heldur var henni ekið þvert yfir umferðareyju og yfir á akbrautina austur Vesturlandsveg. Þegar komið var út í Kjós, rétt áður en komið er að Hvalfjarðarvegi, tókst ökumanninum að keyra fram hjá naglamottu sem lögregla hafði komið fyrir. Sérsvaitarmaður sem ók lögreglubifreið nr. 264 greip þá til til þess ráðs að slökkva á ljósum bifreiðarinnar. Við það hægði bifreið [...] á sér þannig að unnt varð að nálgast bifreiðina. Það gerði sérsvaitarmaðurinn og ók síðan á vinstra afturhorn [...] með þeim afleiðinum að hún snerist og fór út af veginum. Lauk þar með eftirförinni sem þá hafði staðið í um 30 mínútur.

Lögreglubifreið nr. 264 skemmdist töluvert við áreksturinn og var flutt með dráttarbifreið á verkstæði í Reykjavík. Bifreiðin var í eigu stefnanda. Ekki er um það deilt að viðgerðarkostnaður sem féll á stefnanda nam 2.876.763 krónum, sbr. fyrirbyggjandi reikning GB Tjónaviðgerða ehf. Sú fjárhæð myndar höfuðstól dómkröfu stefnanda.

Ágreiningslaust er að ökumaður bifreiðarinnar [...] var undir áhrifum örvandi efna við aksturinn.

Stefnandi gerði kröfu um bætur úr ábyrgðartryggingu [...], en bifreiðin var sem fyrr segir tryggð hjá stefnda. Stefnandi byggir á því að um langt árabíl hafi munatjón lögreglubifreiða við sambærilegar aðstæður verið greitt úr ábyrgðartryggingu þess ökutækis sem nauðsynlegt hafi reynst að stöðva. Stefndi mótmælir þessari staðhæfingu um venjubundna afgreiðslu váttryggingafélaga, en öðrum staðhæfingum stefnanda um málsatvik mótmælir stefndi ekki. Var raunar bókað eftir lögmanni stefnda í þinghaldi 17. apríl 2024 að stefndi vefengdi ekki að ákvörðun lögreglu umrætt sinn um að aka lögreglubifreið á bifreiðina [...] hefði verið réttlæt看leg í ljósi aðstæðna og að gætt hefði verið meðalhófs.

Með tölvubréfi 26. júlí 2018 hafnaði stefndi kröfu stefnanda á þeirri forsendu að lögreglubifreiðin hefði valdið árekstrinum af ásetningi, sbr. 89. gr. þágildandi umferðarlaga nr. 50/1987.

Stefnandi bar synjun stefnda undir úrskurðarnefnd í váttryggingamállum. Nefndin fjallaði um lögbundið hlutverk lögreglu og vísaði til þess að ákvörðun um lögregluaðgerð lægi hjá lögreglu. Tjón lögreglu sem af slíkum aðgerðum hlytist væri hluti af lögbundnu hlutverki lögreglu sem hún yrði þar með sjálf að standa undir. Ekki væri unnt að líta svo á að slíkar afleiðingar lögregluaðgerðar féllu undir tjón í skilningi

1. mgr. 88. gr. þágildandi laga nr. 50/1987 og þar með ábyrgðartryggingu samkvæmt 91. gr. sömu laga. Var kröfu stefnanda því hafnað með úrskurði nefndarinnar 29. ágúst 2019 í máli nr. 198/2019.

Þess skal getið að ákæra gegn ökumanni bifreiðarinnar [...] var gefin út 25. júní 2020, en sakamálið var fellt niður eftir að ákærði lést.

Við aðalmeðferð málsins gaf skýrslu fyrir dómi lögreglumaður nr. [...], sem ók lögreglubifreið nr. 264 umrætt sinn.

II

Stefnandi byggir á því að munatjón lögreglubifreiðar nr. 264 sé bótaskyld úr lögboðinni ábyrgðartryggingu bifreiðarinnar [...] hjá stefnda. Saknæm háttsemi ökumanns [...] hafi valdið tjóninu og því beri stefnda að greiða bætur vegna tjónsins, sbr. þágildandi ákvæði 89. gr. og 91. gr. laga nr. 50/1987. Óumdeilt sé að árekstur hafi orðið í skilningi 89. gr. sömu laga þegar sérsveitarmaðurinn hafi ekið lögreglubifreið nr. 264 aftan á bifreiðina [...] í Kjós.

Enga undantekningu hafi verið að finna í þágildandi ákvæði 89. gr. laga nr. 50/1987 vegna lögboðins hlutverks þess sem fyrir tjóni hafi orðið, andstætt því sem ráða megi af rökstuðningi úrskurðarnefndar í váttryggingamálum. Raunar sé úrskurður nefndarinnar andstæður fyrri úrskurðum hennar sem og dómaframkvæmd.

Sú venja hafi myndast og varað um áratugaskeið að tryggingafélög hér á landi greiði við aðstæður sem þessar bætur úr ábyrgðartryggingu þess ökutækis sem nauðsyn hafi borið að stöðva.

Við aðstæður sem þessar ráðist niðurstaðan af sakarmati samkvæmt 89. gr. þágildandi laga nr. 50/1987. Þetta ákvæði leiði til þess að fallast beri á bótaskyldu stefnda í málinu. Hvað nánar varði slíkt sakarmat verði samkvæmt orðalagi ákvæðisins að líta annars vegar til sakar þeirra sem hlut eigi að máli og hins vegar til atvika allra. Aðdragandi árekstrarins og hin ótvíræðu, grófu og óumdeildu brot ökumanns [...] gegn lögum nr. 50/1987 leiði í ljós umfangsmikla sök ökumannsins. Þetta falli undir mat á „atvikum öllum“ í fyrrnefndu lagaákvæði. Tjón stefnanda sé því tilkomið vegna saknæmrar og ólögætrar háttsemi ökumanns bifreiðarinnar [...]. Bótaskilyrði sakarreglu séu uppfyllt og tjónið teljist vera sennileg afleiðing af háttsemi ökumannsins. Málsatvik leiði til þess að fella beri alla sök í málinu á þann ökumann. Einungis kæmi til greina að fella sök á ökumann lögreglubifreiðar nr. 264, í heild eða að hluta, ef sérsveitarmaður sem ók þeirri bifreið hefði sýnt af sér saknæma eða ólögætra háttsemi. Slíkri háttsemi sé ekki til að dreifa, enda hafi lögregla hagað sér að öllu leyti í samræmi við lög og reglur, þar á meðal reglur nr. 643/2004 um neyðarakstur. Ákvæði 4. mgr. 15. gr. laga nr. 90/1996 heimili lögreglu að stöðva bifreið á kostnað þess sem óhlýðnast hafi fyrir mælum lögreglu. Meðalhófs hafi verið gætt af hálfu lögreglu. Ökumaður bifreiðar

[...] hafi aftur á móti ekki ætlað sér að hlýða fyrirmælum lögreglu, en slíkt fari í bága við 15. og 19. gr. laga nr. 90/1996. Gífurleg hættu hafi skapast af ofsakstri ökumannsins. Þá eigi aðgerðir lögreglu sér einnig stoð í sjónarmiðum neyðarréttar. Loks beri við sakarmatið að líta til fyrrgreindrar venju váttryggingafélaga um greiðslu við sambærilegar aðstæður.

Jafnvel þótt svo færi að dómurinn kæmist að þeirri niðurstöðu að lögregla hefði valdið árekstrinum með saknæmum og ólögætum hætti byggji stefnandi á því að aðgerðir lögreglu hafi verið réttlæt看legar vegna reglna skaðabótaréttar um hlutrænar ábyrgðarleysisástandur. Þær aðgerðir geti því ekki talist saknæmar í skilningi 89. gr. þágildandi laga nr. 50/1987.

Dráttarvaxta sé krafist frá þeim degi er mánuður hafi verið liðinn frá því að stefndi hafi fengið upplýsingar um tjónið, sbr. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 38/2001 og fyrirbyggjandi tölvupóst frá 14. apríl 2023 þar sem stefnandi hafi sent stefnda reikning vegna viðgerðar. Fram til 14. maí 2023 sé krafist vaxta samkvæmt 8. gr. laga nr. 38/2001, sbr. endanlegar dómkröfur stefnanda.

III

Stefndi byggir á því að stefnandi eigi ekki rétt til bóta úr umræddri váttryggingu þar sem sérsveitarmaður sem ekið hafi lögreglubifreið nr. 264 hafi óumdeilanlega valdið árekstrinum og eigi því sök á honum í skilningi 89. gr. þágildandi laga nr. 50/1987. Það sé enda óumdeilt að lögregla hafi tekið þá ákvörðun að aka lögreglubifreiðinni á ökutækið [...]. Engu breyti þótt hlutrænar ábyrgðarleysisástandur kunni að eiga við. Orðalagið „með hliðsjón af atvikum öllum“ í fyrrnefndu lagaákvæði verði ekki túlkað jafn rúmt og stefnandi byggir á.

Sakarskiptingarreglan sem felist í því lagaákvæði verði ekki skýrð svo rúmt að þegar beinlínis sé tekin ákvörðun um að valda árekstri verði öll sök lögð á ökumann þess ökutækis sem ekið sé á. Afleiðingar svo víðtækrar túlkunar væru afar viðurhlutamiklar. Slík túlkun teldist ótæk.

Ekki verði fram hjá því litið að yfirveguð ákvörðun hafi verið tekin um að valda árekstrinum og lögreglubifreiðin þannig notuð sem tæki til þess að framfylgja lögregluáðgerð, sem sé opinber þvingunaraðgerð. Þótt aðgerð lögreglu kunni að teljast réttlæt看leg verði að draga línu á milli þeirrar réttlæt看ingar og þess að skaðabótaskylda stofnist vegna þess tjóns sem verði á sjálfri lögreglubifreiðinni. Eðlilegast sé við þessar aðstæður að það tjón sem fyrirsjáanlega og óhjákvæmilega verði á lögreglubifreiðinni sé borið af þeim sem taki slíka ákvörðun. Í þeim efnum skipti engu máli hvort aðgerðin hafi verið réttlæt看leg eða nauðsynleg.

Hvað sérstaklega varði hlutrænar ábyrgðarleysisástandur þá taki stefndi undir það að lögregla hafi haft valdbeitingarheimild á grundvelli 4. mgr. 15. gr. laga nr.

90/1996 til að stöðva bifreiðina [...] umrætt sinn. Stefndi sé aftur á móti ósammála því að það ákvæði og sjónarmið um neyðarrétt leiði til þess að bótaskylda hafi stofnast á hendur eiganda bifreiðarinnar [...] vegna tjóns sem orðið hafi á lögreglubifreiðinni við áreksturinn. Sjónarmið um neyðarrétt feli ekki í sér að sá sem slíkum rétti beitir eignist rétt til skaðabóta fyrir tjón sem hann kunni sjálfur að hafa orðið fyrir. Ekki beri því að greiða bætur úr váttryggingunni jafnvel þótt réttlætanlegt kunni að hafa verið að aka á bifreiðina [...]. Því beri að sýkna stefnda af kröfum stefnanda.

IV

Áður er rakið að aðfaranótt 6. júní 2018 var lögreglubifreið nr. 264 ekið á vinstra afturhorn bifreiðarinnar [...] í því skyni að stöðva akstur hennar. Áreksturinn hafði í för með sér töluverðar skemmdir á lögreglubifreiðinni. Málsaðila greinir á um það hvort stefnandi, sem var eigandi lögreglubifreiðarinnar, eigi rétt til bóta úr ábyrgðartryggingu bifreiðarinnar [...] hjá stefnda vegna tjóns sem varð á lögreglubifreiðinni við áreksturinn.

Þar sem málsatvik áttu sér stað í tíð þágildandi umferðarlaga nr. 50/1987 ræðst úrlausn málsins af beitingu 89. gr. þeirra laga, enda var hér um að ræða árekstur tveggja skráningarskyldra vélknúinna ökutækja í skilningi ákvæðisins. Þar er nánar mælt fyrir um það að við slíkar aðstæður skiptist tjónið á ökutækin að tiltölu við sök þeirra sem hlut eiga að máli og með hliðsjón af atvikum öllum. Ágreiningur málsaðila snýr þar með að því hvernig skipta beri tjóninu umrætt sinn. Þess skal getið að ekki er deilt um það að áreksturinn varð við notkun ökutækja í skilningi 91. gr. laga nr. 50/1987, sbr. til hliðsjónar dóm Landsréttar 21. október 2022 í máli nr. 405/2021.

Þegar 89. gr. laga nr. 50/1987 er beitt í tilvikum þar sem lögreglumaður ekur lögreglubifreið á aðra bifreið, sem virðir ekki boð lögreglu um að staðnæmast, hefur í dómaframkvæmd verið litið til þess hlutverks lögreglu að gæta almannaöryggis, halda uppi lögum og reglu, stemma stigu við afbrotum og koma í veg fyrir athafnir sem raska öryggi borgaranna, sem og að stöðva ólögmæta háttsemi, sbr. a-, b- og c-lið 2. mgr. 1. gr. laga nr. 90/1996. Handhafar lögregluvalds hafa enda í krafti þessa hlutverks heimildir til að beita valdi við framkvæmd skyldustarfa sinna, sbr. 14. gr. sömu laga, en þó með þeim fyrirvara að þeir mega aldrei ganga lengra í beitingu valds en þörf er á hverju sinni. Af framangreindum ákvæðum laga nr. 90/1996 leiðir enn fremur að lögregluaðgerðir sem falla innan heimilda laganna eru lögmætar og teljast ekki saknæmar. Enn fremur hefur verið við það miðað í dómaframkvæmd að í tilvikum þar sem almenningi stafar stórfelld hætta af refsiverðri háttsemi ökumanns bifreiðar þurfi að játa lögreglu svigrúm til mats á því hvaða úrræði teljist heppileg til að stöðva akstur þeirrar bifreiðar, sbr. dóm Landsréttar 1. desember 2023 í máli nr. 514/2022.

Í hinu fyrirbyggjandi máli vefengir stefndi ekki að ákvörðun lögreglu umrætt sinn um að aka lögreglubifreið á bifreiðina [...] hafi verið réttlæt看leg ákvörðun í ljósi aðstæðna og að gætt hafi verið meðalhófs. Þannig er ekki byggt á því af hálfu stefnda að lögregla hafi farið út fyrir valdheimildir sínar og brotið lög eða reglur, þar á meðal reglur nr. 643/2004 um neyðarakstur. Stefndi þrætir þar með ekki fyrir þann ofsaakstur ökumanns bifreiðarinnar [...], sem sést meðal annars á upptöku í gögnum málsins. Sá akstur fól í sér margvísleg brot gegn lögum nr. 50/1987, en hér að framan er nánar rakið hvernig bifreiðinni var ekið á hraða sem nam á tímabili allt að 200 km á klst. auk þess sem henni var meðal annars ekið gegn umferð og rauðu ljósi.

Enda þótt sá lögreglumaður sem ók lögreglubifreið nr. 264 á bifreiðina [...] hafi ætlað sér að að stöðva för síðarnefndu bifreiðarinnar með árekstri verður ekki fram hjá því lítið að orðalag 89. gr. laga nr. 50/1987 miðar við að skipta beri tjóni á ökutæki að tiltölu við sök þeirra sem hlut eiga að máli og með hliðsjón af atvikum öllum. Við það atviksbundna mat er óhjákvæmilegt að líta til þess að með ofsaakstri sínum sýndi ökumaður bifreiðarinnar [...] af sér ítrekaða ólögsmæta og refsiverða háttsemi, en allt þetta ber að virða sem sagnæma háttsemi af hans hálfu í skilningi 89. gr. laga nr. 50/1987. Jafnframt verður að hafa hliðsjón af því að, sem fyrr segir, er ágreiningslaust í málinu að ákvörðun lögreglu umrætt sinn um að aka lögreglubifreið á bifreiðina [...] var réttlæt看leg í ljósi aðstæðna og að gætt var meðalhófs umrætt sinn.

Eins og atvikum háttar hér til ber því að fallast á það með stefnanda að eiginleg orsök árekstrarins hafi í reynd alfarið verið ólögsmæt háttsemi ökumanns bifreiðarinnar [...] sem neitaði að verða við ítrekuðum og lögmætum fyrirmælum lögreglu um að nema staðar. Með þeirri háttsemi ökumannsins skapaði hann aðstæður þar sem óhjákvæmilegt var að til árekstrar kæmi, þ.e. að hann yrði stöðvaður með réttmætri valdbeitingu lögreglu. Verður háttsemi lögreglumannsins sem ók lögreglubifreið nr. 264 að virtum atvikum öllum ekki metin honum til sakar að nokkru leyti. Þá skal þess getið að ef fallist væri á þá röksemd stefnda að engu máli skipti hvort aðgerð lögreglu hafi verið réttlæt看leg eða nauðsynleg væri dómstólum í reynd, þvert á orðalag 89. gr. laga nr. 50/1987, meinað að líta til atvika allra, en slík lögskýring fengi ekki staðist.

Við framangreindri niðurstöðu hróflar ekki tilvísun lögmanns stefnda til lögbundinna verkefna lögreglu og þess hlutverks ríkissjóðs samkvæmt 33. gr. laga nr. 90/1996 að standa straum af kostnaði við starfsemi lögreglunnar, sbr. einnig til nokkurrar hliðsjónar dóm Landsréttar 8. nóvember 2019 í máli nr. 148/2019.

Í samræmi við þetta ber að fallast á dómkröfu stefnanda, enda teflir stefndi ekki fram sérstökum málsástæðum gegn fjárhæð dómkröfunnar eða upphafstíma vaxtakröfu. Stefnda verður því gert að greiða stefnanda 2.876.763 krónur með vöxtum samkvæmt 1. mgr. 8. gr. laga nr. 38/2001 frá 6. júní 2018 til 14. maí 2023, en með dráttarvöxtum samkvæmt 1. mgr. 6. gr. sömu laga frá þeim degi til greiðsludags.

Með hliðsjón af þessum málsúrslitum, og með vísan til 1. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991, verður stefndi dæmdur til að greiða stefnanda 1.450.000 krónur í málskostnað. Af hálfu stefnanda flutti málið Magnús Hrafn Magnússon lögmaður. Af hálfu stefnda flutti málið Kristín Edwald lögmaður. Arnaldur Hjartarson héraðsdómari kveður upp dóm þennan.

D Ó M S O R Ð:

Stefndi, Sjóvá-Almennar tryggingar hf., greiði stefnanda, ríkislögreglustjóra, 2.876.763 krónur með vöxtum samkvæmt 1. mgr. 8. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu frá 6. júní 2018 til 14. maí 2023, en með dráttarvöxtum samkvæmt 1. mgr. 6. gr. sömu laga frá þeim degi til greiðsludags.

Stefndi greiði stefnanda 1.450.000 krónur í málskostnað.